

**SERVIKAL EROZIYA (BACHADON BO'YNI EROZIYASI): SABABLARI,
XAVF OMILLARI VA PROFILAKTIKASI**

Kokand Universit Andijon filiali

Tibbiyot fakulteti davolash ishi yo'nalishi

*1-bosqich 136-guruh talabasi **Anvarjonova Robiya Rustam qizi***

Ilmiyrahbar: Kokand University Andijon filiali o'qituvchisi

Qambarov Zafarbek

Annotatsiya. *Ushbu maqolada servikal eroziya (bachadon bo'yni eroziyasi) tushunchasi, uning etiologiyasi, klinik kechishi, diagnostikasi va davolash usullari keng yoritilgan. Maqola, shuningdek, ayollar salomatligini saqlashda erta tashxislashning roli, xavf omillarini kamaytirish va zamonaviy profilaktika usullarining dolzarbligini ochib beradi.*

Kalit so'zlar: *Servikal eroziya, bachadon bo'yni, gormonal disbalans, HPV, PAP-test, kolposkopiya, krioterapiya, ginekologik profilaktika*

Kirish

Servikal eroziya – bu bachadon bo'ynining tashqi (ektoserviks) qismini qoplab turuvchi ko'p qavatli yassi epiteliyning turli sabablarga ko'ra shikastlanib, o'rniga silindrsimon epiteliy hujayralarining paydo bo'lishi yoki haqiqiy eroziya yuzaga kelishidir. Bu holat ko'proq reproduktiv yoshdagi ayollarda uchraydi. JSST (Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti) ma'lumotlariga ko'ra, bachadon bo'yni eroziyasi 25-35 yoshli ayollar orasida 30-45% holatlarda aniqlanadi.

Servikal eroziya benign holat bo'lishiga qaramay, ayrim hollarda displaziya, ya'ni hujayralarda o'zgarishlar boshlanishi bilan onkologik xavfni oshiradi. Shuning uchun bu holatni erta aniqlash, sabablarini bartaraf etish va zarur choralarni ko'rish ayollar salomatligida muhim rol o'ynaydi.

Bachadon bo'yni eroziyasi – bachadon bo'yni vaginal qismining shilliq qavatidagi yazvali o'zgarishi. Bu eng keng tarqalgan ginekologik kasalliklardan

biridir va statistik ma'lumotlarga ko'ra, har oltinchi ayoldan birida uchraydi. Bachadon bo'yni tushunchasi

Bachadon bo'yni bachadonning eng pastki qismi bo'lib, u qinga qarab chiqadi. Uning ichida servikal kanal joylashgan. Uning yuqori qismi bachadonga kiradi, pastki qismi standart ginekologik tekshiruv paytida ko'rinadi (bu tug'magan ayollarda yumaloq teshik, tug'ganlarda ko'ndalang bo'ladi). Aynan bachadon bo'ynini vaginal qismini o'rab turgan tekis ko'p qatlamli epiteliyning shikastlanishi eroziyaga olib keladi.

Bachadon bo'yni jinsiy aloqa, turli diagnostik/davolovchi proseduralar vaqtida shikastlanadi. Shuningdek, unga infektsiyalarham salbiy ta'sir qiladi.

Bachadon bo'yni eroziyasining tasnifi

Bachadon bo'yni eroziyasi bo'lishi mumkin:

tug'ma. U silindrsimon epiteliyning bachadon bo'yni kanalidan tashqariga chiqishi tufayli hosil bo'ladi. Patologik jarayon prenatal davrda sodir bo'ladi. Tug'ma eroziya har doim kichik, silliq, bachadon bo'yni tashqi tomog'ini o'rab oladi, qizil rangga ega. Ularni o'rganayotganda, shifokor bachadon bo'yni kanalidan patologik sekretiya chiqarilmasligini, yallig'lanish jarayonining belgilari bor yoki yo'qligini aniqlaydi. Ko'pincha tug'ma eroziya o'z-o'zidan yo'qoladi. Ammo ular balog'at yoshiga qadar saqlanib qolsa, infektsiya xavfi va keyinchalik bachadon bo'yni o'zgarishi ortadi;

haqiqiy. Bu yallig'lanish, yaralarning shakllanishi bilan namoyon bo'ladi. Odatda boy qizil rangga ega. Palpatsiya paytida qon keta boshlaydi. Paydo bo'lganidan ikki hafta o'tgach, haqiqiy eroziya psevd-eroziyaga aylana boshlaydi, ya'ni u asta-sekin davolanadi;

psevd-eroziya. Asta-sekin tuzalib, shikastlangan epiteliy silindrsimon bilan almashtiriladi, bachadon bo'yni kanalidan yallig'langan yuzaga o'sadi. Aynan shu bosqichda ginekologlar ko'pincha kasallikni aniqlaydilar. Silindrsimon epiteliya nafaqat eroziya yuzasida, balki chuqurlikka qarab ham tarqalishi mumkin. Eroziya bezlari ma'lum bir sekretiyaning chiqaradi va to'playdi. U ohirgacha chiqib ketmaydi, shuning uchun har kuni kistalar paydo bo'lish xavfi ortadi (ba'zi hollarda ularning

o'lchamlari shunchalik kattaki, ular poliplarga o'xshaydi). Kistalar tufayli bachadon bo'yni qalinlashadi, uning shakli o'zgaradi.

Ginekologlar psevd-eroziyaning uch turini aniqlaydilar:

- glandular / follikulyar(ularda glandular yo'llar, kistalar mavjud);
- papiller (yallig'langan joyda papilla kuzatiladi);
- aralash / glandular-papiller.

Kasallik bir necha yilgacha davom etishi mumkin. Bu bachadon bo'yni yallig'lanish jarayonlarining paydo bo'lishining sababchisidir. Yallig'lanishning pasayishi natijasida (shifokor tomonidan tayinlangan dorilar yordamida yoki mustaqil ravishda) silindrsimon epiteliy yana tekis epiteliy bilan almashtiriladi. Bu eroziyani davolashning ikkinchi bosqichi bo'lib, unda bachadon bo'yni epiteliyasi tiklanadi. Yaqinda yallig'lanish bo'lgan joyda kichik kistalar qolishi mumkin.

Biroq, psevd-eroziya barcha holatlarda o'z-o'zidan davolanishi mumkin deb o'ylamaslik kerak. U displaziya, atipiyaga olib kelishi mumkin.

Asosiy sabablari. Servikal eroziya sabablari ko'p qirrali bo'lib, ular quyidagilarga ajratiladi:

1. Yallig'lanish kasalliklari. Servisit, vaginit yoki jinsiy yo'l bilan yuqadigan infeksiyalar (xususan, Trichomonas, Chlamydia, Candida, Herpes) bachadon bo'ynida surunkali yallig'lanishga sabab bo'lib, eroziya rivojlanishiga olib keladi. Surunkali yallig'lanish epiteliy qatlamini yemiradi.

2. Virusli infeksiyalar, ayniqsa HPV (Inson papillomavirusi). HPV ning ayrim turlari (xususan, 16 va 18-tiplari) bachadon bo'yni hujayralarining mutatsiyasiga olib kelib, eroziya orqali displaziya va saraton xavfini oshiradi. Bu virus jinsiy aloqa orqali yuqadi.

3. Gormonal disbalanslar

Estrogen gormoni darajasining pasayishi yoki o'zgarishi bachadon bo'yni hujayralarining regeneratsiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, tug'ruqdan keyingi va menopauza davrida eroziya ko'p uchraydi.

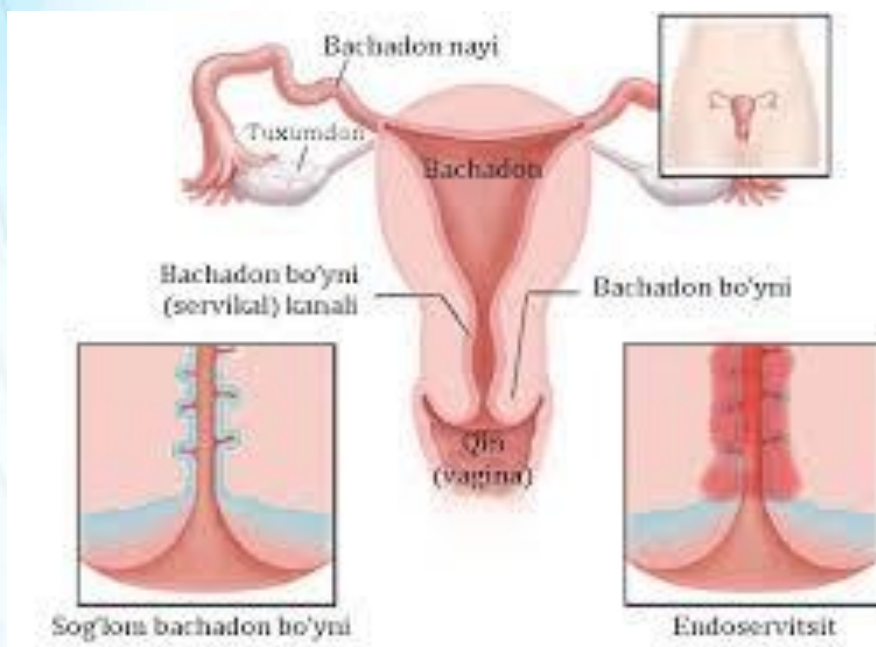
4. Jinsiy hayotdagi omillar. Erta jinsiy aloqa, ko'p jinsiy partnyorga ega bo'lish, himoyalangan jinsiy aloqa, shuningdek, jinsiy hayotdagi zo'ravonlik bachadon

bo'yni shilliq qavatiga zarar yetkazib, eroziyani chaqiradi.

5. Travmalar va muolajalar. Abort, tug'ruq, ginekologik manipulyatsiyalar (instrumental tekshiruvlar, spiral o'rnatish) serviksdan mikroshikastlanishlarga olib keladi.

Turlari: Servikal eroziya bir nechta shaklda namoyon bo'ladi:

- Haqiqiy eroziya. Bu – bachadon bo'yni epiteliyining shikastlanib, yuzasining ochilishi holati. Ko'pincha yallig'lanish yoki travma natijasida yuzaga keladi. Bu holat odatda qisqa muddatli bo'lib, o'z vaqtida davolansa, to'liq tiklanadi.
- Soxta eroziya (ektopiya). Silindrsimon epiteliy hujayralarining tashqi serviksga chiqib qolishi. Bu holat fiziologik bo'lishi mumkin (ayniqsa yosh qizlarda yoki homiladorlikda), lekin ayrim hollarda displaziyaga o'tishi xavfi mavjud.

Klinik belgilar

Servikal eroziya ko'p hollarda simptomsiz kechadi va faqatgina rejalashtirilgan ginekologik ko'rikda aniqlanadi. Ammo ba'zi hollarda quyidagi belgilar kuzatiladi:

- Jinsiy aloqa vaqtida yoki undan keyin qonli ajralmalar
- Hayzdan tashqari qon ketishlar
- Sariq yoki ko'kimtir rangdagi ajralmalar
- Yengil qin ichidagi qichishish yoki yonish

Surunkali pastki qorindagi ogʻriqlar

Ayrim holatlarda bu simptomlar boshqa ginekologik kasalliklar (masalan, endometrioz, mioma) bilan adashtiriladi. Shu bois, aniq diagnostika muhim ahamiyatga ega.

Diagnostika usullari

Servikal eroziya tashxisi bosqichma-bosqich aniqlanadi:

1. Ginekologik koʻrik – ayolning holati maxsus oynalar yordamida koʻz bilan tekshiriladi.
2. Kolposkopiya – 10–40 karra kattalashtiruvchi qurilma yordamida bachadon boʻyni sathining oʻzgarishlari aniqlanadi.
3. PAP-test (Papanikolau testi) – epiteliy hujayralarida oʻzgarishlar (displaziya, atipiya) aniqlanadi.
4. HPV testi – onkogen turlarni aniqlashda qoʻllaniladi.
5. Biopsiya – shubhali holatlarda toʻqima namunasi olinadi va histologik tekshiruv oʻtkaziladi.

Davolash usullari. Davolash usuli eroziyaning turiga, hajmiga va ayolning reproduktiv rejalariga (homiladorlik, tugʻish)ga bogʻliq holda tanlanadi.

1. Medikamentoz davolash. Surunkali yalligʻlanishli eroziya holatlarida antibakterial, virusga qarshi, gormonal vositalar tavsiya etiladi. Shuningdek, antiseptik shamchalar, immunomodulyatorlar qoʻllaniladi.
2. Krioterapiya. -10°C dan past haroratdagi azot yordamida shikastlangan toʻqima muzlatiladi. Ogʻriqsiz va arzon usul boʻlib, asoratlar kam.
3. Lazer terapiyasi. Zamonaviy va noinvaziv usul. Lazer nurlari yordamida faqat

zararlangan epiteliy yo'q qilinadi. Tiklanish tez, chandiq qoldirmaydi.

4. Diatermokoagulyatsiya. Elektr toki yordamida zararlangan to'qima kuydiriladi. Klassik usul, lekin tug'magan ayollarga kam tavsiya qilinadi, chunki chandiq qoldiradi.

5. Kimyoviy koagulyatsiya. Maxsus eritmalar yordamida epiteliy eriydi va yangilanish yuz beradi. Kichik hajmli eroziyalarda qo'llaniladi.

Profilaktika choralari

Ginekologik ko'rikdan yiliga kamida 1–2 marta o'tish

Jinsiy gigiyena qoidalariga rioya qilish

O'z vaqtida infektsiyalarni davolash

HPV ga qarshi emlanish (qizlar uchun 9–14 yoshda juda samarali)

Jinsiy hayotni erta boshlamaslik, himoyalangan aloqa

Gormon muvozanatini nazorat qilish

PAP-test va HPV testlarini har 2–3 yilda topshirish

Xulosa

Servikal eroziya – bu bachadon bo'ynining shilliq qavati tuzilishida yuzaga keladigan morfologik o'zgarish bo'lib, ko'plab ayollar salomatligida muhim ahamiyatga ega. Ushbu holat ko'pincha simptomlarsiz kechadi va ayollar tomonidan beparvolik bilan qaraladi. Biroq, vaqt o'tishi bilan eroziya fonida yallig'lanishlar, displaziya, infektsiyalar va hatto onkologik kasalliklar rivojlanishi mumkin. Ayniqsa, HPV infeksiyasi mavjud bo'lsa, bachadon bo'yni saratoni xavfi sezilarli darajada oshadi.

Tibbiyotda ushbu kasallikni aniqlash va baholashning bir nechta zamonaviy usullari – kolposkopiya, PAP-test, biopsiya, HPV-tahlillar mavjud. Shuningdek, davolashda krioterapiya, lazer terapiyasi, diatermokoagulyatsiya kabi samarali va zamonaviy muolajalar qo'llanilmoqda. Bunda har bir ayolning yoshi, reproduktiv rejalari va organizm holati inobatga olinishi kerak.

Profilaktik chora-tadbirlar, xususan, ginekologik ko'riklardan muntazam o'tish, HPV ga qarshi emlanish, jinsiy gigiyenaga rioya qilish va PAP-testlarni

belgilangan tartibda topshirish – servikal eroziyani erta aniqlash va uni xavfsiz nazorat ostida ushlab turish uchun asosiy vositalardir.

Ayniqsa, qishloq joylarda yashovchi ayollar o'rtasida gigiyena, jinsiy tarbiya, erta nikoh va o'z-o'zini davolashga oid muammolar mavjudligi sababli, bu kasallik keng tarqalgan. Shu sababli aholining bu boradagi xabardorligini oshirish, bepul skrining dasturlarini yo'lga qo'yish, emlash kampaniyalarini kengaytirish va yosh qizlar o'rtasida sog'lom turmush tarzi targ'ibotini kuchaytirish dolzarb hisoblanadi.

Servikal eroziya o'z vaqtida aniqlanib, zamonaviy tibbiy yondashuv bilan davolansa, ayollar salomatligini saqlash, bepushtlikning oldini olish, hayot sifatini yaxshilash va eng muhimi — bachadon bo'yni saratonini erta bosqichda aniqlash imkonini beradi.

Shu bois har bir ayol o'z salomatligi uchun mas'uliyatli bo'lishi, muntazam tekshiruvlardan o'tishi va o'z sog'lig'i bilan befarq bo'lmasligi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Berek & Novak's Gynecology, 16th Ed. Lippincott Williams & Wilkins, 2019.
2. WHO. Cervical cancer screening guidelines. Geneva, 2021.
3. Uzbekistan Health Ministry Clinical Protocols, Ginekologiya bo'limi, 2023.
4. Arbyn M. et al. "European guidelines for quality assurance in cervical cancer screening", Ann Oncol, 2020.
5. Qodirova N. "Ayollar ginekologiyasi asoslari", TTA nashriyoti, Toshkent, 2022.